

godsdienstig-zedelijke en geschiedkundige waarheid van den Bijbel zeer ernstig bezwaar — met eene dergelijke *onderscheiding* toch te rekenen.

En dan stellen wij de vraag, of in dezen weg van erkenning der godsdienstige en zedelijke waarheid van den Bijbel, met vrijheid van kritiek op de geschiedkundige waarheid van dit Boek, ook hoop op bijlegging van den ouden strijd mocht worden gekoesterd en het er naar uitziet of het aldus tot een vergelijk tusschen verdedigers en bestrijders van de Bijbelwaarheid komen kan?

Het antwoord hierop moet zijn dat de loop van zaken daarvoor nog niet bijzonder gunstig schijnt. Eenerzijds toch zijn er tot heden geen aanwijzingen dat het prijsgeven van de geschiedkundige waarheid van den Bijbel de geneigdheid tot het aanvaarden van zijne godsdienstige en zedelijke waarheid heeft doen toenemen; maar ook anderzijds begint hoe langer hoe meer te blijken dat het vraagstuk van de geschiedkundige waarheid van den Bijbel allerminst op den achtergrond is geraakt. Integendeel meer dan ooit heeft juist dit vraagstuk — en dan vooral op het terrein van het Oude Testament — in den laatsten tijd de geesten weten te boeien en de geleerden uitgelokt er hun krachten aan te beproeven. Daarbij is het buitengemeen merkwaardig, dat men zich juist is gaan bezig houden met een onderzoek naar de historiciteit van die gedeelten des Ouden Testaments, waarvan de geschiedkundige waarheid het allerminst geloof vond. Ik herinner slechts aan de geschiedenis der aartsvaders,¹⁾ en, om daarnaast een voorbeeld te noemen uit veel later periode, aan het boek Esther.²⁾ En er zou in dezen trant meer te vermelden zijn.³⁾ Want, meer en meer komt men tot de overtuiging dat het met de geschiedkundige waarheid van den Bijbel, en met name van het Oude Testament, toch waarlijk niet zoo bedenkelijk staat als velen wel hebben gemeend. Laat mij u de uitlating voorleggen van een der beoefenaars van de oud-Oostersche philologie en geschiedenis, ARTHUR UNGNAD, die, na er nadruk op te hebben gelegd, dat hij van iedere apologetische werkzaamheid zich verrewenscht te houden, en alleen wil spreken als historicus, die de waarheid zoekt, op grond van kritische en zuiver zakelijke beoordeeling van de oorspronkelijke bronnen het volgende verklaart: „zoo blijkt dan, dat de Oud-Testamentische overlevering toch heel veel beter omtrent het oude Oosten ingelicht is, dan menigeen zich heeft voorgesteld”.⁴⁾